

Hallituksen esitys Eduskunnalle laiksi valtion virkamieslain muuttamisesta

ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ

Esityksessä ehdotetaan muutettavaksi valtion virkamieslakia. Lakia muutettaisiin siten, että myös ministeriön osastopäällikköä virka-asemaltaan vastaavat virkamiehet voidaan irtisanoa, kun siihen on syytä.

Lakiin ehdotetaan lisättäväksi säännös, jossa säädettäisiin lomautetun virkamiehen oikeudesta irtisanomisajan palkan menetyksestä aiheutuneen vahingon korvaukseen

hänen irtisanoessaan virkasuhteen yhtäjaksoisen yli 200 kalenteripäivää jatkuneen lomautuksen jälkeen.

Laki on tarkoitettu tulemaan voimaan mahdollisimman pian sen jälkeen kun se on hyväksytty ja vahvistettu.

PERUSTELUT

1. Nykytila ja ehdotetut muutokset

1.1. Irtisanominen, kun siihen on syytä

Valtion virkamieslain (750/1994) 26 §:ssä säädetään erityinen irtisanomisperuste eräille valtionhallinnon korkeimmille virkamiehille. Pykälässä mainitut virkamiehet voidaan sen lisäksi, mitä lain 25 §:n 2 momentissa säädetään irtisanomisen perusteista, irtisanoa, kun siihen on syytä.

Hallituksen esityksessä valtion virkamieslakiksi (HE 291/1993 vp) säännöstä perusteltiin muun muassa, että valtionhallinnon uudistaminen asettaa uusia vaatimuksia myös valtionhallinnon johtajille. Näihin uudistuksiin kuuluvat muun muassa tulosbudjetointiin, -ohjaukseen ja -johtamiseen siirtyminen sekä henkilöstöhallinnollisen toimivallan siirtyminen virastoille. Näiden seurauksena muun muassa valtionhallinnon ylimpien johtajien itsenäisyys, ratkaisovalta ja vastuu lisääntyvät. Myös meneillään oleva samankainen tervehdyttäminen ja uudistaminen asettavat johtavissa tehtävissä toimiville uusia haasteita. Valtionhallinnon johtajien tehtävät ovat siten lähentyneet luonteeltaan yksityisen sektorin johtajien tehtäviä. Edellä

todetun lisäksi tulosvastuun toteuttaminen valtion yhteiskunnallisesti merkittävässä tehtävässä edellyttää mahdollisuutta päättää johtavien virkamiesten palvelussuhde paitsi 25 §:ssä säädetyillä perusteilla myös silloin, kun siihen on syytä. Ylimmät virkamiehet toimivat tehtävissä, joissa heidän nauttimansa erityisen luottamuksen menettämisen tai asetettujen tavoitteiden jäämisen heistä johtuvista syistä saavuttamatta tulee oikeuttaa palvelussuhteen päättämiseen, vaikkei siihen olisi 25 §:ssä säädetyjä perusteita.

Lain 26 §:ssä säädetyt virat muodostavat valtion korkeimpien virkojen ryhmän, johon erityisen irtisanomisperusteen lisäksi sovelletaan tiettyjä virkamieslain säännöksiä. Siten näihin virkoihin nimitettävillä henkilöillä ja jo nimitetyillä virkamiehillä on lain 8 a §:n (604/1997) mukaan velvollisuus ilmoittaa sidonnaisuutensa. Sopimuksen palvelussuhteen ehdoista tekee 44 §:n 1 momentin nojalla näiden virkamiesten kanssa valtioneuvosto. Lisäksi ylemmistä viroista vain 26 §:ssä säädetyt ja niitä virka-asemaltaan vastaavat virat voidaan valtion virkamiesasetuksen (971/1994) 7 §:n 1 momentin (793/1997) nojalla täyttää käyttäen ilmoittautumismenettelyä.

Lain 26 §:ssä säädettyjä virkoja ovat ministeriöissä kansliapäällikkö, valtiosihteri, alivaltiosihteri ja osastopäällikkö. Säännös on osoittautunut ongelmalliseksi, koska sen soveltaminen muun muassa rajautuu vain osastopäällikkö-nimiseen virkaan. Sen vuoksi pykälään ehdotetaan lisättäväksi ministeriön osastopäällikköön virka-asetaltaan verrattavat virkamiehet. Esimerkiksi opetusministeriössä on osastopäällikköjen virat muutettu ylijohtajan viroiksi. Samoin useissa ministeriöissä on organisaatiomuutosten tuloksena muodostettu yksikköjä, joiden päälliköt ovat virka-asetaltaan verrattavissa ministeriön osastopäällikköön. Edelleen erässä ministeriöissä on osastopäällikköön virka-asetaltaan verrattavia erillisen toimiston päällikköjä kuten valtakunnansovittelija.

Harkittaessa onko tietty virka virka-asetaltaan verrattavissa ministeriön osastopäällikköön, olisi kiinnitettävä huomiota kyseisen viran asemaan ministeriön organisaatiossa, virkaan kuuluviin tehtäviin ja viran palkkaukseen. Virka voi olla osastopäällikköön verrattava, vaikka siihen ei liittyisi esimiesasemaa.

1.2. Lomautetun virkamiehen oikeus irtisanomisajan palkkaan

Lain 29 §:n mukaan lomautetulla virkamiehellä on virkasuhteessa muutoin noudattavasta irtisanomisajasta riippumatta oikeus irtisanoa virkasuhde päättyään milloin tahansa lomautusaikana, ei kuitenkaan jos lomautuksen päättymisaika on hänen tiedossaan viimeisen viikon aikana ennen lomautuksen päättymistä. Säännöksen tarkoituksena on antaa virkamiehelle mahdollisuus päättää virkasuhde lomautusaikana välittömästi vaikutuksin hänelle säädettyä irtisanomisaikaa noudattamatta. Säännöksessä tarkoitettua irtisanomisoikeuden ulkopuolelle on kuitenkin rajattu lomauttamisajanjakson viimeinen viikko, milloin lomautuksen päättymishetki on virkamiehen tiedossa. Jos virkamies irtisanoa virkasuhteen viimeisellä viikolla, tulee hänen noudattaa 30 §:ssä säädettyä tai sanotun pykälän nojalla sovittua irtisanomisaikaa.

Koska viranomaisella ei 36 §:n 1 momentin nojalla ole lomautusaikaan kohdistuvaa palkanmaksuvelvollisuutta, virkamiehellä, joka irtisanoa virkasuhteen 29 §:n nojalla, ei ole oikeutta irtisanomisajan palkkaan.

Lain 29 §:n 2 momentin mukaan viranomaisen ennen lomautuksen päättymistä irtisanoma virkamies on oikeutettu myös lomautuksen ajalta saamaan irtisanomisajan palkan, ei kuitenkaan, jos irtisanominen on muutoksenhaun johdosta kumottu.

Lain 29 §:ään ehdotetaan lisättäväksi uusi 3 momentti, jossa säädettäisiin lomautetun virkamiehen oikeudesta irtisanomisajan palkan tai sen osan menetyksestä aiheutuneen vahingon korvaukseen hänen irtisanoessaan virkasuhteen yhtäjaksoisen vähintään 200 kalenteripäivää jatkuneen lomautuksen jälkeen. Säännös vastaa työsopimuslain (320/1970) 42 §:n 3 momenttia.

Ehdotetun säännöksen tavoitteena on säännellä virkasuhteen päättymistilannetta pitkään jatkuneen lomautuksen aikana lähtökohtaisesti samalla tavoin riippumatta siitä, onko viranomaisella irtisanonut virkasuhteen tuotannollisesta tai taloudellisesta syystä taikka onko virkamies itse päättänyt irtisanoa virkasuhteen. Ehdotettua säännöstä sovellettaisiin niissä tilanteissa, joissa lomautus on jatkunut yhtäjaksoisesti vähintään 200 kalenteripäivää. Virkamiehen oikeus irtisanomisajan palkkaa vastaavaa korvaukseen määräytyisi viranomaisen virkasuhteessa sovellettavan irtisanomisajan mukaan.

2. Esityksen vaikutukset

Esityksellä ei ole taloudellisia, organisaatio- tai henkilöstövaikutuksia.

3. Asian valmistelu

Esitys on valmisteltu virkatyönä valtiovarainministeriössä. Esityksestä on käyty yhteistoiminnasta valtion virastoissa ja laitoksissa annetun lain (651/1988) ja siihen liittyvien sopimusten mukaiset neuvottelut valtion henkilöstöä edustavien keskusjärjestöjen kanssa.

Esityksestä on pyydetty lausunnot valtioneuvoston kanslialta ja ministeriöiltä.

4. Voimaantulo

Laki ehdotetaan tulevaksi voimaan mahdollisimman pian sen jälkeen kun se on hyväksytty ja vahvistettu.

Edellä esitetyn perusteella annetaan Eduskunnan hyväksyttäväksi seuraava lakiehdotus:

Laki**valtion virkamieslain muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan 19 päivänä elokuuta 1994 annetun valtion virkamieslain (750/1994) 4 §:n 2 momentin 7 kohta ja 26 §, sekä
lisätään 29 §:ään uusi 3 momentti seuraavasti:

4 §

Säännökset virkojen perustamisesta, lakkauttamisesta, ja muuttamisesta annetaan asetuksella. Seuraavia virkoja ei saa perustaa, lakkauttaa eikä niiden nimeä muuttaa, ellei kutakin virkaa ole valtion talousarviossa eritelty:

7) puolustusvoimain komentajan, pääesikunnan päällikön, kenraalin tai amiraalin, puolustusvoimien pääinsinööriin, puolustusvoimien ylilääkärin, kenttäpiispan ja asessorin virat.

26 §

Sen lisäksi, mitä 25 §:n 2 momentissa säädetään irtisanomisen perusteista, voidaan seuraavat virkamiehet irtisanoa, kun siihen on syytä:

- 1) valtioneuvoston oikeuskansleri ja apulaisoikeuskansleri;
- 2) puolustusvoimain komentaja;
- 3) ministeriön kansliapäällikkö, valtiosihtööri, alivaltiosihtööri ja osastopäällikkö sekä näitä virka-asemaltaan vastaavat ministeriön virkamiehet, siten kuin asetuksella tarkemmin säädetään; sekä

4) asetuksella säädettävien virastojen päälliköt.

29 §

Milloin lomauttaminen on tullut voimaan virkamiehen saamatta hyväkseen virkasuhteen lakkaamista koskevaa irtisanomisaikaa ja toistaiseksi voimassa oleva lomauttaminen on kestänyt yhdenjaksoisesti vähintään 200 kalenteripäivää, lomautetulla virkamiehellä on virkasuhteen irtisanoessaan oikeus saada korvaus irtisanomisajan palkan menetyksestä samalla tavalla kuin viranomaisen irtisanoessa virkasuhteen, jollei viranomainen viikon kuluessa irtisanomisen toimittamisesta tarjota virkamiehelle työtä.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 199 .

Mitä 29 §:n 3 momentissa säädetään, sovelletaan myös ennen lain voimaantuloa alkaneissa lomautuksissa. Momentissa tarkoitettuja kalenteripäiviä laskettaessa otetaan kuitenkin huomioon vain lain voimaantulon jälkeiset lomautuspäivät.

Helsingissä 16 päivänä lokakuuta 1998

Tasavallan Presidentti

MARTTI AHTISAARI

Ministeri Jouko Skinnari

Laki

valtion virkamieslain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan 19 päivänä elokuuta 1994 annetun valtion virkamieslain (750/1994) 4 §:n 2 momentin 7 kohta ja 26 §, sekä
lisätään 29 §:ään uusi 3 momentti seuraavasti:

Voimassa oleva laki

4 §

Säännökset virkojen perustamisesta, lakkauttamisesta, ja muuttamisesta annetaan asetuksella. Seuraavia virkoja ei saa perustaa, lakkauttaa eikä niiden nimeä muuttaa, ellei kutakin virkaa ole valtion talousarviossa eritelty:

7) kenraalimajurin sekä sitä vastaavat ja ylemmät virat.

26 §

Sen lisäksi, mitä 25 §:n 2 momentissa säädetään irtisanomisen perusteista, voidaan seuraavat virkamiehet irtisanoa, kun siihen on syytä:

- 2) valtioneuvoston oikeuskansleri ja apulaisoikeuskansleri;
- 3) puolustusvoimain komentaja;
- 4) ministeriön kansliapäällikkö, valtiosihtööri, alivaltiosihtööri ja osastopäällikkö; sekä

5) asetuksella säädettävien virastojen päälliköt.

Ehdotus

4 §

Säännökset virkojen perustamisesta, lakkauttamisesta, ja muuttamisesta annetaan asetuksella. Seuraavia virkoja ei saa perustaa, lakkauttaa eikä niiden nimeä muuttaa, ellei kutakin virkaa ole valtion talousarviossa eritelty:

7) *puolustusvoimain komentajan, pääesikunnan päällikön, kenraalin tai amiraalin, puolustusvoimien pääinsinöörin, puolustusvoimien ylilääkärin, kenttäpiispan ja asessorin virat.*

26 §

Sen lisäksi, mitä 25 §:n 2 momentissa säädetään irtisanomisen perusteista, voidaan seuraavat virkamiehet irtisanoa, kun siihen on syytä:

- 1) valtioneuvoston oikeuskansleri ja apulaisoikeuskansleri;
- 2) puolustusvoimain komentaja;
- 3) ministeriön kansliapäällikkö, valtiosihtööri, alivaltiosihtööri ja osastopäällikkö *sekä näitä virka-asemaltaan vastaavat ministeriön virkamiehet, siten kuin asetuksella tarkemmin säädetään;* sekä
- 4) asetuksella säädettävien virastojen päälliköt.

29 §

Milloin lomauttaminen on tullut voimaan virkamiehen saamatta hyväkseen virkasuhteen lakkaamista koskevaa irtisanomisaikaa

Voimassa oleva laki

Ehdotus

ja toistaiseksi voimassa oleva lomauttaminen on kestänyt yhdenjaksoisesti vähintään 200 kalenteripäivää, lomautetulla virkamiehellä on virkasuhteen irtisanoessaan oikeus saada korvaus irtisanomisajan palkan menetyksestä samalla tavalla kuin viranomaisen irtisanoessa virkasuhteen, jollei viranomainen viikon kuluessa irtisanomisen toimittamisesta tarjota virkamiehelle työtä tai muusta ole sovittu.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 199 .

Mitä 29 §:n 3 momentissa säädetään, sovelletaan myös ennen lain voimaantuloa alkaneissa lomautuksissa. Momentissa tarkoitettuja kalenteripäiviä laskettaessa otetaan kuitenkin huomioon vain lain voimaantulon jälkeiset lomautuspäivät.

